

Graag maakt de PO-Raad gebruik van de mogelijkheid te reageren op het wetsvoorstel voor de afschaffing van de fusietoets in het funderend onderwijs (PO, (V)SO en VO). Dit voorstel vloeit voort uit het regeerakkoord. De minister heeft deze afschaffing ook aangekondigd in zijn Kamerbrief van 20 april.

De PO-Raad is blij dat minister Slob (Onderwijs) nu voorstelt de fusietoets definitief af te schaffen, iets waarvoor de PO-Raad jarenlang heeft gepleit.

In 2015 heeft er reeds een uitgebreide evaluatie plaatsgevonden van de werking en de effecten van de fusietoets, gevolgd door een veldraadpleging. De conclusies van de evaluatie én de veldraadpleging lieten aan duidelijkheid niets te wensen over.

De Wet fusietoets brengt de voortgang van kwalitatief goed onderwijs in gevaar en behaalt in het primair onderwijs geen van de beoogde doelstellingen, aldus een van de conclusies uit het rapport. Bij de aanbieding van het rapport aan de kamer werden helaas geen concrete acties aangekondigd die een oplossing voor scholen in krimpsituaties op korte termijn dichterbij brachten.

De PO-Raad stelt al langer dat de fusietoets – in het primair onderwijs - geen toegevoegde waarde heeft en eerder een belemmering vormt voor de onderwijskwaliteit, een goede spreiding en het behoud van de diversiteit. Zeker is dat het geval in gebieden met dalende leerlingenaantallen waar een scholenfusie of een bestuurlijke fusie noodzakelijk is om de problemen vroegtijdig te kunnen opvangen. Het tijdig en adequaat reageren op krimpscenario's wordt door de fusietoets echter vaak vertraagd of bemoeilijkt. De evaluatie bevestigde deze signalen. Een van de doelstellingen van de fusietoets was het beschermen van de menselijke maat, het – voor leerlingen en ouders - bereikbaar houden van het onderwijs én het beschermen van de diversiteit. Volgens de PO-Raad en de evaluatie is de fusietoets eerder een bedreiging voor deze doelstellingen. Op verschillende plekken in het land functioneren samenwerkingsbesturen. Juist deze besturen zijn in staat zowel onderwijskundig, als qua denominatie spreiding en diversiteit te borgen. Door een fusie kan immers worden voorkomen dat scholen moeten worden gesloten op plekken waar dat niet gewenst is, waardoor richtingen en onderwijskundige concepten kunnen verdwijnen.

Ten koste van primaire proces

Sinds 1 oktober 2011 moet de Wet fusietoets de ministers van OCW en EZ een instrument bieden om fusievoornemens van scholen en schoolbesturen te toetsen. Het oordeel van de aangestelde commissie fusietoets onderwijs (CFTO) blijkt volgens het evaluatierapport de kwaliteit van het proces rondom fusies echter niet te verbeteren. Integendeel, de procedure bij de commissie zorgt enkel voor onzekerheid, vertraging en een toename van administratieve lasten en kosten. Deze bureaucratie gaat ten koste van middelen die anders aan het primaire proces hadden kunnen worden besteed. Het afkeuren van een fusie, na een lang voorbereidingsproces, heeft meer risico's voor de keuzevrijheid, de legitimiteit, de onderwijskwaliteit en de financiële posities dan het goedkeuren van die fusie. Het afkeuren van een fusie werkt op meerdere niveaus demotiverend voor alle betrokkenen. De onzekerheid dat aan het eind van een vaak langdurig fusietraject alsnog een fusie zou kunnen worden afgekeurd heeft schoolbesturen er zelfs van weerhouden te onderzoeken of samenwerking/fusie een oplossing zou kunnen bieden voor de problemen waarvoor men zich gesteld zag.

Voor de de PO-Raad is helder dat de fusietoets niet alleen de beoogde effecten niet heeft gehad. De sector heeft in de afgelopen jaren juist goed gereageerd op veranderingen zoals krimp. De wil is aanwezig in het primair onderwijs tot samenwerken om leerlingen optimaal onderwijs te geven, om voor ouders keuzevrijheid te behouden en om de diversiteit in de sector te bewaren. De maatregelen die het ministerie van onderwijs heeft genomen om de gevolgen van krimp het hoofd te bieden waren gericht op regionaal maatwerk. De fusietoets werkte daarbij contra-productief. De schaalgrootte in het primair onderwijs is in de afgelopen jaren ook nauwelijks toegenomen.

De bestaande fusie-effectrapportage en inspraak van de medezeggenschap blijven volgens het

wetsvoorstel behouden. De FER heeft in de afgelopen jaren bewezen een nuttig instrument te zijn bij een fusietraject, omdat het alle betrokkenen een goed inzicht geeft in de gevolgen daarvan. Ook de medezeggenschap blijft – terecht – ongewijzigd, en daarmee de borging voor de betrokkenheid van alle geledingen binnen het onderwijs.

Samenvattend:

- De PO-Raad is blij dat de fusietoets snel wordt afgeschaft.
- De toets heeft geen meerwaarde, werkt contraproductie en geeft onzekerheid.
- De toets kost schoolbesturen veel tijd.